

La transició energètica com a oportunitat

Catalunya es troba immersa en una transició energètica que l'ha de portar, en poques dècades, a un canvi de model basat en quatre pilars fonamentals: la reducció del consum d'energia final a partir de l'estalvi i l'eficiència; la utilització de l'electricitat pràcticament com a única font d'energia secundària; la substitució dels combustibles fòssils per fonts renovables d'energia primària (solar, eòlica, geotèrmica, de les mareas o d'altres que se sumin a la hidràulica tradicional), i la substitució d'un model de gestió centralitzat per un altre de generació distribuïda que no únicament apropi les infraestructures de generació als punts de consum, sinó que retorni a la ciutadania el control i la gestió de la seva energia.

Aquesta transició, generalitzable a la resta del món, és necessària per combatre els impactes provocats pel model energètic hegemònic avui, basat en el consum de combustibles fòssils, com són la contaminació de l'aire, dels sòls i de les aigües; el canvi climàtic derivat de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, o l'aparició de greus desigualtats, tant locals com a escala planetària, en l'accés a l'energia. Però, a més, també és ineludible, atès l'esgotament del carbó, del petroli, del gas natural i de l'urani en les properes dècades.

La majoria dels territoris del nostre entorn han iniciat, amb més o menys intensitat, aquest procés de transició i, a banda del potencial divers de recursos renovables en cada cas (irradiació solar, vent, etc.), tots ells encaren les mateixes dificultats econòmiques, tecnològiques o de disponibilitat dels materials necessaris. A Catalunya, als darrers anys s'han fet passos importants per facilitar aquesta transició. Des dels primers mapes de potencial eòlic i solar fins a la configuració d'un marc legal que conjugui els interessos dels múltiples agents implicats i, darrerament, l'elaboració d'una *Prospectiva energètica de Catalunya*, que estableix les bases del futur escenari 100% renovable a Catalunya.

El cert és, però, que Catalunya mostra un cert retard en el desenvolupament de la transició energètica, per comparació tant de la majoria de les comunitats autònomes espanyoles com d'altres països europeus. N'és un exemple el fet que, mentre a Catalunya, la potència instal·lada per a la generació d'electricitat a partir d'energia eòlica i solar representa el 13,4% del total, a la resta de comunitats arriba al 46%, de mitjana. Aquesta situació ha fet que nombroses veus reclamin accelerar la transició energètica a Catalunya, de manera que la situï en els nivells de generació renovable dels seus veïns. Sense deixar de reconèixer aquesta urgència, cal, però, identificar les causes d'aquest retard.

És possible que el retard respongui a la manca d'iniciativa, a les dificultats d'entesa entre els agents implicats o a la poca agilitat de les administracions. Però també és possible que a Catalunya s'estigui atorgant una importància especial al debat sorgit al voltant de la transició energètica. No es tracta d'un debat sobre la conveniència o no de la transició sinó, havent assumit que és necessària i entès els seus beneficis indiscutibles, sobre la necessitat de garantir que aquesta transició beneficiï el conjunt de la societat i, sobretot, les generacions futures. És a dir, que sigui ambientalment sostenible, socialment justa, territorialment equilibrada i econòmicament viable.

A la llum dels primers indicadors, el debat sembla justificat. L'any 2020, el 53% de la potència instal·lada a Catalunya per a la generació d'electricitat eòlica i fotovoltaica es concentrava en sis comarques on, d'altra banda, només residia el 3,5% de la població catalana. Aquesta potència, a més, corresponia principalment a grans parcs solars i eòlics (96%) i només una petita part, a

instal·lacions d'autoconsum (4%). Aquests parcs, a banda del seu impacte sobre el paisatge, ocupaven grans extensions de sòl, moltes vegades d'alt valor agrícola o forestal: el 96% de la superfície ocupada pels parcs solars havia estat abans terra de conreus, en bona part, de regadiu. En el cas de les instal·lacions d'autoconsum, el seu impacte sobre el medi és notablement inferior, però el seu aprofitament sembla reserva, de moment, a les capes més benestants de la població: entre el 10% de la població amb la renda més alta, el nombre d'instal·lacions d'autoconsum fotovoltaïques és de 2,69 per cada 1.000 habitants; per al 10% amb menor renda, aquesta ràtio es redueix a 0,07.

Així doncs, la preocupació per aquesta evolució sembla que justifica el debat i el retard consegüent de la transició energètica a Catalunya respecte als seus veïns. I, alhora, permet interpretar aquest retard en clau d'oportunitat per planificar la transició d'una manera que escolti les diverses veus que alerten dels impactes irreversibles d'una transició precipitada, que reclamen prendre en consideració tots els vectors ambientals, socials i econòmics que s'hi veuen afectats, o que miren de fer compatibles els interessos de tots els agents a partir d'un repartiment més just de les càrregues i dels beneficis que comporta aquesta transició.

El Pla territorial sectorial per a la implantació de les energies renovables a Catalunya, que ara es troba en fase de redacció, té la responsabilitat de respondre a aquests requeriments. Si la seva elaboració es dilata en el temps, caldrà donar la raó als qui retreuen la seva lentitud a les administracions i al conjunt de la societat. Però si, en un termini de temps relativament curt, és capaç de plantejar una transició ordenada, integral i oberta a la participació, es podrà parlar d'un model català de transició energètica. Un model assenyat, allunyat de les precipitacions i, en definitiva, que emmarqui la transició energètica en un procés més ampli de transició ecològica.